

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.

Andra Kammaren.

N:o 16.

Onsdagen den 19 mars.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 11 och 12 innevarande mars förda protokoll.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *O. Ch. Ahlström* låtit anmäla, det han af sjukdomsfall vore hindrad att infinna sig i dagens sammanträde.

§ 3.

Ordet lemnades på begäran till chefen för justitiedepartementet *Besvarande af* herr statsrådet Östergren, som anförde: Herr talman, mine herrar! *interpellation.* Från herr talmannen har jag efter sista sammanträdet erhållit en skrifvelse, deruti han underrättar mig, att en ledamot af denna kammare utverkat sig kammarens tillstånd att till chefen för justitiedepartementet framställa följande spørsmål: Hvilka orsaker ha förhindrat regeringen att vidtaga något slags åtgärd med anledning af 1883 års kyrkomötes och 1886 års Riksdags framställningar om ändring i förordningen af den 11 december 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning?

Då detta spørsmål afser en tid af omkring 7 år, och jag icke varit chef för justitiedepartementet längre än 9 månader, så är det naturligtvis svårt för mig att kunna afgifva ett fullständigt och uttömmande svar på den framställda frågan. Jag nödgas derfor inskränka mig till att söka påvisa någon antaglig anledning dertill, att det ifrågasvarande ärendet icke vunnit slutlig handläggning inom justitiedepartementet före 1888 års kyrkomöte, vid hvilket det tidigast kunnat komma före.

I en af de i interpellationen omnämnda skrivelser, nemligen den från 1883 års kyrkomöte, begär mötet, att Kongl. Maj:t måtte framlägga förslag till ändring af den uti förutnämnda 1868 års förordning förekommande straffbestämmelse för den, som trotsar kyrkoråds förbud

Besvarande af interpellation. att utöfva lärareverksamhet inom församlingen, i det syfte att straffet, som nu är böter, måtte utbytas mot straffpåföljd af kyrklig art; och i denna kyrkomötets underdåniga hemställan har Riksdagen uti skrifvelse af år 1886 instämt.

(Forts.)

Det kan väl tyckas, som om det skulle vara lätt att villfara denna Riksdagens framställning, men så är det likväl icke. Kyrkomötet har nemligen uti en äldre underdånig skrifvelse af år 1878 anmält, att nu gällande bestämmelser angående kyrkotukten vare i ett så otillfredsställande skick, att mötet funnit sig föranlätet anhålla, att Kongl. Maj:t måtte åvägabringa en förändrad lagstiftning i detta ämne. Någon antydan om den rigtning, i hvilken den nya lagstiftningen borde gå, innehåller dock icke skrifvelsen, och om man genomläser förhandlingarne vid de tre sista kyrkomötena åren 1878, 1883 och 1888, tror jag icke, att man kan utleta, hvad kyrkomötet med denna sin skrifvelse egentligen åsyftat. Man har icke kunnat ena sig om annat beslut än om aflåtandet till Kongl. Maj:t af en i allmänna ordalag affattad skrifvelse. Under sådana förhållanden synes det mig antagligt, att mina företrädare funnit frågan vara så litet utredd, att de ansett densamma böra hvilas, till dess den allmänna meningen i ämnet hunnit stadga sig.

För detta mitt antagande tror jag mig kunna hemta stöd ur förhandlingarne vid sista kyrkomötet. En talare yttrade då: »Här synes råda en märkvärdigt stor begreppsförvirring angående hvad man önskar och åsyftar och angående hvad man förstår med kyrkotukt». En annan talare, som under den närmaste tiden före kyrkomötet varit chef för justitiedepartementet, yttrade sig också i frågan, och jag skall be att få uppläsa något af hvad han sade, och hvilket torde i sin mån innefatta ett svar på spørsmålet, så vidt det afser tiden före 1888. Han yttrade bland annat: »Jag har vid föregående tillfällen antydt, att regeringens dröjsmål med att taga ihop med en förändring af kyrkotuktslagstiftningen kan hafva goda grunder för sig. Mig synes det angeläget, att man först åstadkommer en kyrkotuktslag med afseende å kyrkans egna tjenare. Ett förslag härom har framlagts vid detta möte, och jag hoppas och gläder mig åt tanken, att mötet skall bidraga till att få en sådan författning genomförd. Sedan kan det blifva på tiden att taga ihop med frågan om en kyrkotuktslag för kyrkans lekmän.

Erfarenheten i vårt land har visat, att det sannerligen icke går att taga mycket för sig på en gång. Man måste reformera lagstiftningen på de partiella reformernas väg. Derför torde det hafva varit riktigt och klokt, att denna fråga om kyrkotukten ännu icke kommit fram, helst den är så litet bearbetad i litteraturen och eljest, att den enligt mitt förmenande ännu icke blifvit mogen för lagstiftning.»

Jag öfvergår nu till tiden efter 1888 års kyrkomöte och ber då att få i kammarens minne återkalla, hurusom min närmaste företrädare, hvilken vid tiden för kyrkomötet nyss tillträdtt sitt embete, redan vid början af sista årets riksdag svårt insjuknade och före dess slut afled. Då det kom på min lott att blifva hans efterträdare, och jag inom depar-

tementet skulle taga kännedom om der hvilande ärenden, så mötte mig *Besvarande af interpellation.* icke endast de kyrkan rörande frågor, som omnämnas i interpellationen, utan äfven åtskilliga andra, af hvilka jag nu skall be att få uppräknade de viktigaste. Till Kongl. Maj:ts pröfning föreligga för närvarande framställningar dels från kyrkomötet, dels från Riksdagen, dels äfven från båda dessa myndigheter 1) angående omorganisation af domkapitlet, 2) angående ändringar i kongl. förordningen om kyrkomöte, 3) angående kungörelsens offentliggörande i kyrka, 4) angående ändring i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare, 5) angående åtalsträtt mot prest, 6) angående ändring i lagen om tillsättning af presterliga tjänster, 7) angående förändring i lagstiftningen om skilnad i trolofning och äktenskap, 8) angående förmånsrätt för afgifter till presterskapet och 9) angående åtgärder till förekommande af att kyrkliga handlingar förrättas af obehörige personer.

Flere af dessa af mig nu uppräknade ärenden befinna sig beklagligt nog i mindre utredt skick och tarfva sålunda vidare utredning än den redan åstadkomna. Jag föll därför genast på den tanken, att det skulle vara lämpligt att tillsätta en komité med uppdrag att åstadkomma en sådan utredning och uppgöra förslag till de lagstadganden, som af framställningarne kunna föranledas. I sådan tanke vände jag mig till en lämplig person med anhållan, att han ville åtaga sig att blifva ordförande i en sådan komité. Denne person gaf också välvilligt ett jakande svar, men gaf tillika tillkänna, att han för den närmast kommande tiden var upptagen af andra, honom anförtrödda magtpåliggande värf. Detta är anledningen, hvarför komitén ännu icke blifvit tillsatt. Jag ber emellertill att få förklara, att jag står fast vid min åsigt, att en sådan komité bör tillsättas; och jag uttalar den förhoppningen, att, om en komité kommer till stånd, åtminstone en del af de af mig uppräknade många frågorna skola kunna komma i det skick, att förslag om deras lösning till nästa kyrkomöte skall kunna framläggas.

Något vidare svar, herr talman, har jag icke att afgifva.

Herr Wretlind yttrade: Jag ber att få uttala min tacksamhet till herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet för de upplysningar kammaren erhållit. Det var med synnerlig glädje jag hörde hans uttalande, att han är betänkt på att genom en komité förbereda ändringar på kyrkolagstiftningens område.

Jag tror, att det är en allmän åsigt bland de kyrkligt och religiöst intresserade i vårt land, att det är särdeles beklagligt, att ändringar i kyrkolagstiftningen hos oss skola gå så synnerligen långsamt och behöfva så lång tid att mogna. Ty tidsandan, om jag så får säga, är egnad att framkalla en mycket hastigare utveckling, än lagstiftningen hittills varit underkastad. En följd häraf är åter det förhållandet, att det finnes en mängd författningar och lagar på det kyrkliga eller det kyrkligt-borgerliga området, som äro så beskaffade, att de svårigen kunna tillämpas i vår tid, utan att — om jag så får säga — rättsmedvetandet

Besvarande af interpellation. (Forts.) i landet kränkes. Den förordning, hvarom nu hufvudsakligen varit tal, är, såsom bekant, på sätt och vis en ersättning för det upphädda konventikelplakatet. Det hade kunnat gå lika enkelt för oss här i Sverige att få denna fråga reglerad, som i Norge, om de svenska lagstiftande myndigheterna handlat på samma sätt som i Norge. När konventikelplakatet der upphäfdes, så togs det helt enkelt alldeles bort, utan att någon annan författning sattes i stället. När man här i Sverige år 1858 upphäfde konventikelplakatet, förelåg äfven här ett förslag, att icke någon annan lag skulle sättas i stället, men den meningen lyckades icke göra sig gällande. Så fingo vi då såsom ersättning för den gamla författningen den nuvarande, som blifvit kallad det lilla konventikelplakatet, och som vi nu redan flera gånger ändrat. Just den omständigheten, att denna författning under dessa 20 år så ofta måst ändras, visar bäst, huru svårt det är att på detta område stifta lagar, som följa med sin tid.

Emellertid äro, som sagdt, jag och, som jag tror, äfven kammaren glada öfver, att vi nu hafva förhoppning, att det stillastående på det kyrkliga lagstiftningsområdet, som hittills varit rådande, icke längre skall fortgå. Jag vill därför än en gång uttala min tacksamhet till herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet för hvad han här yttrat.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *J. Johanssons* i Noraskog på kammarens bord hvilande motion n:o 221.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 3 och 4.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial, n:o 4, i anledning af Första Kammarens återremiss af 2:dra punkten i utskottets betänkande, n:o 2, angående vilkoren för försäljning af bränvin.

§ 7.

Föredrogs, men bordlades å nyo, lagutskottets utlåtande n:o 30.

§ 8.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande, n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring i lagen om skiljemän den 28 Oktober 1887. *Om ändring i lagen om skiljemän.*

Från Andra Kammaren hade lagutskottet fått emottaga en inom nämnda kammare af herr *A. E. Petersson* i Hamra afgifven motion, n:o 196, i hvilken 4 andra ledamöter af kammaren instämt och hvarti föreslagits, att följande tvenne stadganden måtte blifva i lagen om skiljemän införda:

1:o. Innan skiljemän träder till sin befattning, gånge han inför rådstufvu- eller häradsrätt sådan ed, som om ledamot i expropriationsnämnd är stadgadt.

2:o. Skiljemän erhåller ersättning i likhet med häradshöfding, eller efter tredje klassen i resereglementet.

Part i mål, som handlägges af skiljemän, ersätte hvar sin skiljemän samt hälften hvardera af dens ersättning, som af desse skiljemän blifvit tillkallad.

I föreliggande utlåtande hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Gustaf Berg: Uti den föreliggande motionen har motionären gjort två framställningar. Den ena framställningen afser, att uti lagen om skiljemän skulle bestämmas, hvilken ersättning dessa skiljemän vore berättigade att uppbära. Den andra framställningen åter afser, att skiljemän skulle aflägga samma ed, som nu är föreskrifven för ledamot i expropriationsnämnd. Om den förra framställningen eller ersättningsfrågan vill jag icke yttra mig, jag anser den vara mindre vigtig; men deremot ber jag att med några ord få framhålla mina tankar i fråga om den andra framställningen eller edgångsfrågan.

Utskottet har afstyrkt den begäran motionären framställt i detta afseende endast och uteslutande af ett enda skäl, det skälet nemligen, »att lagstiftningen under senare tider gått i den riktning, att de i lag föreskrifna eder afskaffats i den mån sådant ansetts utan våda kunna ske.» Men jag tillåter mig fråga: hvilka eder hafva blifvit afskaffade? Jo, såsom utskottet mycket riktigt anmärker, endast de eder, som ansetts vara obehöfliga. De eder åter, som ansetts vara behöfliga, hafva bibehållits och äro fortfarande bibehållna. Utan att sålunda ingå i någon pröfning angående sjelfva innebörden i den föreslagna förändringen, utan att bedöma, huru vida den föreslagna eden vore behöflig eller icke, har utskottet afslagit framställningen derom, endast på det skäl, att en del eder, som ostridigt äro obehöfliga, redan blifvit afskaffade.

För min del vågar jag emellertid hålla före, att denna ed är ganska väl behöflig. Dessa skiljemän göras till domare uti ett speciellt fall, och deras verksamhet äro desto mera magtpåliggande, som det ganska ofta händer, att det icke gifves någon appell mot deras domslut.

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

Deras domslut stå nemligen fast utan möjlighet till appell, för så vidt icke parterna träffat förbehåll derom, då de uppgjort skiljedomsaftalet. Jag vågar därför påstå, att, *om och så länge* ed behöfves för domare, *om och så länge* ed behöfves för jurymän, och *om och så länge* ed behöfves för ledamot i expropriationsnämnd och för skiftes-godeman, så länge behöfves ock eden för desse skiljemän.

Den ed, som motionären föreslagit, att dessa skiljemän skulle aflägga, innefattar en försäkran, att de utan veld och mannamän skola verkställa den pröfning, hvartill de såsom skiljemän blifvit kallade. Och detta är en försäkran, som det synes mig att äfven skiljemännen vid fullgörande af sitt så viktiga kall mycket väl behöfva aflägga.

För min del är jag visserligen icke obenägen för en revision af hela edsinstitutet. Jag skulle icke hafva något emot, att presteden i sitt nuvarande skick borttoges och ersattes med något bättre. Jag skulle icke hafva något emot, att domareden underginge en revision för borttagande af den skenbara motsägelse, som deri finnes, och hvilken äfven blifvit inom Riksdagen framhållen. Och jag skulle icke heller hafva något emot, att, under vissa förhållanden åtminstone, ederna utbyttes mot löften. Men till dess detta skett, synes mig, som om alla skäl förefinnas för att dessa skiljemän skola likaväl som domare aflägga ed.

Vid förra riksdagen förelåg till behandling ett förslag att afskaffa domareden eller rättare utbyta den emot ett löfte. Lagutskottet afstyrkte då detta förslag och framhöll, att det vore betänkligt att tillstyrka afskaffande af domareden. Och detta gjorde lagutskottet egentligen och hufvudsakligen på tre olika skäl. Det första skälet var, att den föreslagna åtgärden skulle kunna i någon mån rubba förtroendet till domarens samvetsgranna och oveldiga pröfning, det andra, att det i vissa fall skulle kunna inträffa, att en domare under sin verksamhet blefve utsatt för sådana frestelser att afvika från de honom åliggande pligter, att minnet af den aflagda eden för honom utgjorde ett kraftigt stöd; och det tredje skälet var det, att det icke på samma gång var fråga om afskaffande af andra eder, såsom eden för jurymän och eden för ledamöter i expropriationsnämnd. Jag frågar då, huru vida icke, derest lagutskottet fortfarande vidhåller den uppfattning af domareden, som det uti detta betänkande uttryckt, dess motivering i den nu föreliggande frågan borde hafva blifvit följande: *Som* saknad af edgång för skiljemän skulle kunna i någon mån rubba förtroendet till deras samvetsgranna och oveldiga pröfning, så tillstyrkes motionen; *som* det väl lär kunna inträffa, att en skiljeman under sin verksamhet varder utsatt för sådana frestelser att afvika från de honom åliggande pligter, att minnet af den aflagda eden för honom varder ett kraftigt stöd, så tillstyrkes motionen; och *som* åtskilliga andra eder ännu anses fortfarande behöfliga, så tillstyrkes motionen. Men en sådan uppfattning har lagutskottet icke nu haft.

I sammanhang med detta betänkande föll mig i minnet ett yttrande af en aktad och ärad ledamot af lagutskottet, ett yttrande, som han fälde vid 1889 års riksdag, då nyssnämnda betänkande från lag-

utskottet här i kammaren föredrogs. Jag har i protokollen sökt reda på detta yttrande; några rader deraf hafva följande lydelse: »Jag har sjelf aflagt domareed såsom ledamot af egodelningsrätt, och vet, att vid sådana tillfällen händer det ibland, att man får påtryckningar af vänner för att gynna dem. Jag har då kunnat säga, att jag aflagt en dyr ed, och att jag måste handla i öfverensstämmelse dermed och mitt samvete. Jag anser sålunda, att det icke går an att afskaffa den eden.» Ehuru jag nu är fullkomligt förvissad om, att denne aktade ledamot af lagutskottet så väl uti det af honom här omförmälda domarevärfvet som ock såsom medlem af en skiljedomstol skulle hafva handlat fullkomligt lika samvetsgrannt, äfven om han icke aflagt domareed, så är jag lika förvissad om, att för mången skiljemän eden skulle vara en god hållhake, då det gäller att motstå parternas önsknings. Det qvarstår nemligen ännu vid hela denna skiljemännainstitution en qvarlefva ifrån den gamla kompromiss- eller god mans-inrättningen, uti hvilken kompromissarerna ofta ansågos vara sakförare hvar och en för sin hufvudman.

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

Herr talman! Jag anser sålunda att det föreliggande förslaget och hela denna fråga ingalunda äro obetydliga. Jag anser, att frågan gäller att skaffa förtroende åt en nyblifven eller åtminstone ombildad institution, och af skäl, som jag nyss framhöll, anser jag detta vara ännu viktigare, just för att skiljemännen icke skola betrakta sig såsom sakförare hvar och en för den part, som utsett honom. Jag anser vidare frågan vara viktig, af den anledning, att den afser att åstadkomma en konsekvens i lagstiftningen, som denna, enligt min uppfattning, för närvarande alldeles bestämdt saknar, då den ålägger den ene domaren en skyldighet, från hvilken den fritager den andre.

Jag har icke något yrkande att framställa, utan öfverlemnar detta åt motionären, som jag föreställer mig kommer att göra något yrkande i samma rigtning, som motionen; men jag har icke velat underlåta att uttala mina betänkligheter mot lagutskottets förevarande utlåtande.

I detta anförande instämde herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Jakobsson*, *Anderson* i Himmelsby och *Widström*.

Herr *Petersson* i Hamra yttrade: Sedan lagutskottet afstyrkt min motion, finnes det väl icke mycken utsigt, att den inom kammaren vid denna riksdag skall vinna något afseende. Jag ber emellertid att få tacka den näst föregående talaren för den utredning han gifvit ämnet och det understöd han skänkt min motion; och i likhet med honom vågar jag uttala, att denna fråga om edgång af skiljemän, innan de träda till sin befattning, sannerligen icke är någon så obetydlig fråga, som mången kanske föreställer sig.

Jag vet väl, att man kan säga, såsom ock lagutskottet gjort, att tidsrigtningen inom denna kammare och inom riksdagen är sådan, att man hellre vill afskaffa i lag föreskrifna eder, än öka deras antal. Men jag vill också erinra om, hvad redan den föregående talaren anmärkt,

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

nemligen att flere framstående medlemmar i lagutskottet uttalat såsom sin åsigt, att eden bör bibehållas i sådana viktiga fall, som då det är fråga om att döma om medmänniskors väl och ve, om deras egendom o. s. v. Att afskaffa sådana eder tror jag ännu vore alltför tidigt; ja, jag vågar hoppas, att den tiden aldrig måtte varda kommande, då man vill öfverlemna åt människor att döma om sådana saker blott och bart efter siffa godtyckliga åsigheter, utan att af en ed känna sig bundna att noga göra sig förtrogna med de ärenden, som de skola handlägga.

Det finnes för öfrigt ännu i vår lagstiftning mycket, som visar, att man fäster betydelse vid edens bibehållande. Jag har tagit mig friheten att i min motion framhålla ett exempel derpå, nemligen den ed, som ledamot i expropriationsnämnd skall aflägga. Men det finnes äfven åtskilliga andra författningar, som likaledes föreskrifva edgång. Så föreskrifver t. ex. tryckfrihetsförordningen, att en juryman skall aflägga ed, förrän han tillträder sin befattning. Dessa jurymän hafva nu visserligen icke att afdöma ekonomiska tvister, utan att afgöra, huruvida vissa i tryckt skrift förekommande uttryck äro skadliga för en persons goda namn och rykte. Men man skulle möjligen därför också kunna anse att i sådana mål edgång borde kunna vara mindre nödig, än i nu föreliggande fall. Emellertid har ingen yrkat borttagande af jurymannaeden.

Äfven många andra fall förekomma, der man hittills ansett edens bibehållande af vigt. Stundom affordrar man den icke genast muntligen, men har dock rättighet att när som helst kräfva dess afläggande. Jag ber i afseende härpå särskildt få erinra om bouppveckningar efter afliden person, hvilka under edlig förplitelse skola bestyrkas af den, som uppger boet. Denna förbindelse afger han visserligen skriftligen, men det är naturligt, att om någon affordrar honom ed inför domstol, han då äfven är skyldig att aflägga den.

Vid innevaranda riksdag har Kongl. Maj:t aflemnat en proposition rörande den svensk-norska mellanrikslagen. Äfven der förekommer förslag till en bestämmelse, att personer i vissa fall skola afgifva skriftlig edförbindelse. Om nu detta förslag blir antaget, så föreställer jag mig, att äfven i detta fall det kan komma att hända att personer muntligen få med ed styrka, hvad de skriftligen under edförpligtelse intygat.

Jag tror sålunda, att den tidsströmning, som afser borttagandet af alla eder, ännu icke nått sådan styrka, som mången kanske skulle önska. Och jag tror, att särskildt i nu föreliggande fall, i fråga om lagen angående skiljemän, ett stadgande om edgång skulle vara af synnerligen stor vigt. Önskar man vinna framgång åt denna skiljemännainstitution, önskar man, att den skall vinna förtroende, bör man sålunda ålägga skiljemännen edgång; eljest, vågar jag påstå, kommer denna lag icke att hafva någon betydelse för våra samhällsförhållanden. Denna lag kunde dock enligt min öfvertygelse blifva af mycket stor betydelse, kunde förekomma många och dyrbara rättgångar! Men detta förutsätter likvisst, att icke allenast båda parterna med fullt förtroende komma att välja samvetsgranna och redbara personer till skiljemän,

utan äfven att dessa välja en tredje med samma egenskaper. Men skall man hafva någon garanti för att detta verkligen blir fallet, så tror jag verkligen i likhet med den föregående talaren, att det ligger stor vikt dervid att skiljemännen äro bundna af ed.

Jag kan naturligtvis icke yrka bifall till min motion, då den äfven innehåller ett annat förslag, nemligen att i lagen skulle införas en bestämmelse om storleken af skiljemännens ersättning. I likhet med den föregående talaren vill jag medgifva att denna sak är af mera underordnad betydelse. Jag tror dock att det icke skulle skada, om lagen gäfvé någon föreskrift i detta afseende, så att icke, när man först hänskjutit en tvistefråga till skiljemän för att undvika rättegång inför domstol, sedermera en sådan rättegång må kunna blifva nödig för att afgöra om skiljemännens ersättningsanspråk. Sådan är emellertid lagen för närvarande, och det synes af utskottets utlåtande, att om parterna icke kunna komma öfverens om ersättningen, hafva de att hänskjuta frågan till domstols afgörande. För att förekomma allt sådant, skulle man kunna med några få ord i lagen angifva, hvad som vore billigt och rättvist. Och om jag föreslagit för högt arfvode i förhållande till hvad domare vanligen hafva, så hade detta ej bort hindra utskottet att nedsätta detsamma. Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka, att denna fråga måtte till utskottet få återremitteras, i den förhoppning att utskottet åtminstone i frågan angående edgången måtte göra en hemställan i den af mig föreslagna rigtningen.

Herr Lilienberg: De skäl, som blifvit anförda emot lagutskottets afstyrkande af ifrågavarande motion, i hvad den rör frågan om skiljemäns afläggande af ed, äro hufvudsakligen de samma, som förut många gånger i denna kammare blifvit framställda, då fråga varit om borttagandet eller bibehållandet af ederna. Lagutskottet har, med den rigtning lagstiftningen tagit på senare tiden, icke ansett, att det kunde komma i fråga att här stadga ett nytt slags edgång. Lagutskottet har stödt sin åsigt derpå, att skiljemanna-institutionen grundar sig på vederbörande parters förtroende för de utsedda männen. Hafva de förtroende för dem, då måtte de väl hafva det förtroendet, att de fullgöra sitt uppdrag efter bästa samvete utan att förut gå ed. Jag ber derjeme att få fästa uppmärksamheten derpå, att skiljemanna-institutionen icke blifvit införd genom här ifrågavarande författning, utan att den funnits förut; och då kom det aldrig i fråga, att man ansåg eds afläggande vara nödvändigt. Genom lagen om skiljemän hafva endast vissa former blifvit stadgade, så att institutionen lättare skulle kunna anlitas. Detta har jag velat säga i fråga om, huru vida det borde i lag stadgas, att skiljemän skulle aflägga edlig försäkran.

Hvad den andra af motionären väckta frågan beträffar, eller att det borde i lag bestämmas, huru stor ersättningen för skiljemän skall vara, så har lagutskottet äfven i denna del varit enhälligt; det har ej ansett vara lämpligt att införa någon bestämmelse derom i lagen, emedan dylika uppdrag kunna vara af väsentligen olika beskaffenhet. Det

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

kan finnas uppdrag af sådan art, att en bland skiljemännen måste vida mer betungas än de andra och följaktligen bör hafva mycket större ersättning än dessa. Jag har sjelf varit medlem af skiljemannanämnd, så att jag kan intyga, att så är förhållandet. Det faller dessutom alldeles af sig sjelf. Utskottet har därför ansett, att ersättningen lämpligast bör bero på öfverenskommelse, eller, om icke skiljemännen och parterna kunna komma öfverens om saken, att domstol då må derom bestämma.

På dessa skäl herr talman, skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Beskow: Min åsigt om löftesederna har jag haft tillfälle att uttala vid förliden riksdag. De motioner jag då tog mig friheten väcka, hade det resultat, att Riksdagen biföll den ena, att utbyta presteden mot ett löfte, men deremot med afseende på domareeden beslöt, att denna skulle kvarstå. Då det nu är fråga om att ytterligare stadga en ny bestämmelse om edgång, har jag egentligen, herr talman, begärt ordet för att uttrycka min tacksamhet mot lagutskottet för hvad det yttrat i saken. Lagutskottet, som pröfvat alla sådana frågor förut, har fått det intrycket, att saken nu går i den rigtningen, att ederna snarare böra afskaffas än deras antal ökas. Ett sådant yttrande från detta håll kan ej annat än glädja alla dem, som äro emot ederna.

Åtskilliga skäl hafva anförts för att ådagalägga, att det vore alldeles nödvändigt att införa denna nya bestämmelse, att skiljemän skulle begå ed. Ty — sade den förste talaren — derigenom skulle man skaffa förtroende åt den nya institutionen. I samma rigtning yttrade sig motionären sjelf, då han sade, att utan ed hade saken ingen betydelse. Mine herrar, skola vi verkligen antaga, att det står så illa till i landet, att vi icke kunna tro på hvarandra, då vi gifva hvarandra förtroendeuppdrag, om vi ej framträda och med handen på bibeln svära — »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ» — att vi skola fullgöra hvad vi åtagit oss? Ja, må följden blifva hvad den vill! Men icke skola vi bota ett ondt med ett annat ondt. Jag ber därför få yrka bifall till lagutskottets förslag, på samma gång jag ber få framhålla, att jag med glädje funnit, att något bifall till motionen ej blifvit yrkadt. Saken synes därför komma att gå enligt min tanke i den rätta rigtningen.

Med herr Beskow förenade sig herrar *Eriksson* i Elgered, *Ollas A. Ericsson*, *Bromée*, *Hansson* i Solberga, *Bruse*, *Andersson* i Hasselbol, *Olson* i Stensdalen, *Larsson* i Berga och *Truedsson*.

Vidare anförde:

Herr Edelstam: Äfven jag skall be att få yrka bifall till lagutskottets förevarande betänkande. Jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att det beror på båda parterna, huru vida tvistefrågan skall hänskjutas till skiljemäns eller domstols afgörande. Jag ber

derjemte få påpeka, att personer som utses till skiljemän enligt lag ega rättighet afsäga sig uppdraget. Detta är icke förhållandet med dem, som väljas till jurymän eller medlemmar af expropriationsnämnd, hvilka måste förete lagligt förfall för att blifva befriade. Detta är ytterligare ett skäl, hvarför jag ej kan gå in på den föreslagna lagbestämmelsen.

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

Motionären har delat motionen i två delar. Den ena afser afläggandet af ed; den andra gäller det sätt, hvarpå ersättning till skiljemän skall gifvas. Nu synes emellertid motionären, om jag fattat honom rätt, hafva velat inskränka sig till den förra delen. Jag anhåller dock, på de grunder jag anfört, att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Gustaf Berg: Jag har begärt ordet egentligen för att bemöta hvad lagutskottets ärade vice ordförande anfört. Herr Lilienberg framhöll, att de skäl, som motionären och jag anfört för motionen, vore gamla. Det medgifver jag fullkomligt. Men jag vill tillägga, att de efter min uppfattning äfven äro ganska goda.

Herr Lilienberg yttrade vidare, om jag fattade honom rätt, att lagutskottets afstyrkande utlåtande egentligen grundade sig på det förhållandet, att parterna hade och borde hafva förtroende för sina skiljemän. Men, mine herrar, jag vågar påstå, att detta skäl ej alls håller streck. Hur går det nemligen till vid tillsättande af skiljemän? Jo så, att den ena parten, A, väljer en man, parten B väljer en annan, och dessa två utse en tredje, om de derom kunna enas; annars göra myndigheterna det. När nu parten A utser en skiljeman, har den ingen aning — åtminstone ingen bestämd kännedom om — hvilka de båda andra skola blifva. Sålunda kan en part icke i allmänhet hafva förtroende för mer *en* af skiljemännen. Det skälet torde sålunda alldeles förfalla.

Jag skall, medan jag har ordet, äfven be att i största korthet få bemöta herr Beskow. Han framhöll, att ederna böra afskaffas. Ja, jag kan gå in derpå, så till vida som jag anser — såsom jag nyss nämnde — att hela edsinstitutionen behöfver omregleras. På samma gång detta sker, kan man ju tillse, om det finnes någon lämpligare form för den försäkran, som nu är i fråga. För tillfället vet jag ingen lämpligare än den föreslagna.

Vidare yttrade herr Beskow, att alla löfteseder borde afskaffas. Men jag hemställer till herrarne, hvad resultat deraf skulle blifva. Om vittneseden afskaffades, huru skulle väl rättstillståndet i vårt land då gestalta sig?

Herr talman! Jag tager mig friheten instämma i yrkandet om återremiss med afseende å den del af motionen, som angår skiljemäns afläggande af ed.

Herr Brodin: Denna institution har af en föregående talare kallats ny; och den kan väl anses såsom sådan, så till vida som lagen om skiljemän är ganska ny. Det är likväl en ganska gammal institu-

Om ändring i lagen om skiljemän.
(Forts.)

tion affärsmän emellan, ty många kontrakt om affärer hafva under långa tider uppgjorts med det förbehåll, att om tvistigheter uppstode, skiljemän skulle döma derom. Under praktiken har det emellertid understundom — då bestämmelserna i kontrakten ej varit fullt tydliga — yppat sig svårigheter att få en sådan skiljedomstol fulltalig, om ena parten tredskats; och detta torde hafva varit anledningen till lagens antagande. Om nu denna institution sålunda redan förut under långa tider verkat utan att ed aflagts, synes det, som om den äfven hädanefter skulle kunna verka på samma sätt. Man tänke sig, huru saken gestaltar sig, när två parter hafva en tvistesak sig emellan. Om båda två äro hederliga parter, söka de naturligtvis välja hederliga och rätt-rådiga personer till skiljemän. Är deremot den ena parten något krånglig af sig och har en sjuk sak och sålunda försöker välja en skiljeman, som skall förfäktas dess åsigt, föreställer jag mig, att den andra parten, som har en rättvis sak, söker välja en fullt hederlig och opartisk man. Jag antager då, att dessa icke kunna komma öfverens om tredje man. Lagen gifver då den föreskrift, att en opartisk domstol skall tillsätta tredje man. Och jag är öfvertygad om, att så länge våra svenska domstolar hafva detta uppdrag, skola de söka få fullt hederliga och redbara män. Under sådana förhållanden anser jag, att en sådan edgång vore alldeles onödig.

Hvad vidare arfvodet beträffar, anser jag det vara alldeles olämpligt att bestämma derom i lag. Ty jag är säker om, att om sådana bestämmelser som de i detta hänseende föreslagna intoges i lagen, skulle det i många fall, der det gälde stora intressen, vara omöjligt att få personer villiga att åtaga sig skiljemannauppdrag; deras tid är mera värd. Derjemte bör ihågkommas, att det finnes fall, då en sådan skiljedomstol måste af rättrådighetskäl döma den ena parten att betala en större del af omkostnaderna än den andra.

På grund här af och med åberopande af de skäl, som i öfrigt af föregående talare anförts, anhåller äfven jag att få yrka bifall till lagutskottets afstyrkande utlåtande.

Herr Folke Andersson: Den lag, hvori det nu är fråga om att göra ändring, är, som herrarne veta, icke gammal. Den antogs nemligen 1887. Mig veterligen hafva ej heller några särskilda händelser inträffat, som kunna påkalla en förändring sådan som den nu ifrågasatta. Jag anser dessutom, att lagstiftningen icke bör gå i den riktningen, att man skapar nya eder, utan att man hellre, om det låter sig göra, bör förminska antalet af eder, som nu äro föreskrifna.

På grund här af ber jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag tager mig friheten yrka återremiss.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag tror icke, att man skulle vinna så mycket genom att, såsom motionären ifrågasatt, åläggas skilje-

männens edgång. Jag är nemligen öfvertygad om, att parterna vanligen välja redbara och hederliga personer, och då blifva frågorna rättvist bedömda äfven utan edgång. Inom den ort, jag tillhör, hafva ofta sådana kompromissarier eller skiljemän tillsatts i fråga rörande omläggning af vägar, der jordersättningar ifrågakommit, och dervid har tillgått så, att man å båda sidor valt personer, som sedan afgjort, huru stor ersättningen skulle blifva, och med deras dom hafva parterna sedan fått nöja sig och dermed äfven varit belättna. Om Riksdagen nu bifaller hvad motionären yrkat, nemligen att dessa personer skola resa till domstol och aflägga ed, så komma resekostnaderna att blifva icke obetydliga, och dessa finge sedan parterna betala. Då, så vidt jag vet, aldrig något missnöje med dessa skiljemän försports, tror jag icke, att det kan vara lämpligt att öka parternas kostnader genom att ålägga skiljemännen edgång. Dessutom pläga vanligen till skiljemän utses tienstgörande nämndemän eller nämndemän, som tagit afsked och som sådana aflagt domareeden, och att dessa då skulle behöfva svärja domareed på nytt, synes min alldeles onödigt.

*Om ändring i
lagen om
skiljemän.
(Forts.)*

På grund af de skäl jag nu anfört jemte hvad utskottet andragit tager jag mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Smedberg: Då den talare, som först hade ordet, behagat komplimentera mig för ett yttrande, som jag hade vid sistlidne riksdag i afseende på domareedens afskaffande, så ber jag härmed att få gifva till känna, att jag icke ändrat åsigt sedan dess. Men jag hade då äfven ett annat skäl, hvarför jag ej ville vara med om domareedens afskaffande, och det var, att det skulle väcka så stort uppseende bland allmänheten, om domare och nämndemän skulle befrias från denna ed, som är så urgammal, att den fått fotfäste i det allmänna medvetandet. Dermed har jag dock icke sagt, att jag ville vara med om att införa några nya eder. Jag tror, att i en icke långt aflägsen framtid äfven domareeden kommer att afskaffas och ersättas med ett löfte. Men om så är, så bör man icke skapa nya edgångar.

Det skulle dessutom komma att väcka stort uppseende, om edgång i detta fall infördes, ty denna institution har funnits i flera år, och det är ofta, som frågor hänskjutits till skiljemän, men edgång aldrig kommit i fråga. Skulle sådan nu införas, så komme man att tänka: Nu har folket försämrats och man kan ej vidare lita på dem.

Det är äfven så, som den siste talaren nämnde, att det ofta till skiljemän väljas nämndemän och sådana, som redan förut aflagt domareed, och de få då handla på den eden lika väl i de frågor, som särskildt blifvit till deras afgörande hänskjutna som i de allmänna frågor, som de hafva att handlägga.

Jag tror icke att det är skäl att öka edernas antal, och anhåller därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Brystorp: I likhet med talaren på örebro-bänken har jag icke hört några olägenheter af författningen, sedan

Om ändring i lagen om skiljemän. i densamma utkom, och jag förstår därför icke hvad som gifvit anledning till motionens väckande.

(Forts.)

Jag föreställer mig att, om motionärens önskan bifalles, så skulle denna institution blifva så dyr, att den icke skulle kunna tillämpas, och man skulle då föredraga att vända sig till domstolen. Först och främst skulle skiljemännen inför domstol aflägga ed, hvilket för parterna blefve rätt dyrt, i synnerhet om de bo trakter, som äro aflägsna från domstolen, och till skiljemän utse personer i sitt grannskap, och dertill komme sedan den höga reseersättning, som motionären förslagit, nemligen skjuts efter 2 hästar och 10 kronors dagtraktamente.

Jag kan ej heller förstå att denna institution skulle vara viktigare än förut kompromissarieinstitutionen. Vid denna sistnämnda har dock aldrig varit fråga om ed, utan kompromissarierna hafva utsetts på förtroende. Och jag har aldrig hört någon olägenhet af denna institution annat än att kompromissarierna möjligen någon gång blifvit missledda genom origtiga upplysningar. Så vidt jag vet hafva de handlat efter bästa förstånd och på bästa sätt.

Då nu förhållandet synes mig vara det samma i fråga om skiljemännen, så tager jag mig friheten yrka afslag å motionen och bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Hamra: Jag skall be att, om kammaren bifaller mitt yrkande att återremittera frågan till utskottet, få göra den ändringen eller det tillägg i mitt yrkande, att lagutskottet, om det så finner lämpligt, i stället för edgång ville föreslå att ett löfte, gående på tro och heder, måtte af skiljemannanämnden afläggas. Jag tror, att ett sådant löfte skulle verka det samma som en ed, nemligen att den ifrågavarande lagen verkligen blefve effektiv.

Jag yrkar återremiss med det af mig nu gjorda tillägget.

Herr Björkman: Jag ber endast att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skall be att få yrka bifall till lagutskottets förslag af det skäl, att jag icke kan vara med om införande af några nya eder.

För min del sätter jag icke större tilltro till personer, som jemt och ständigt svärja, än till sådana, som icke göra det. För öfrigt har jag fått den öfvertygelsen, att så väl motionären, som de talare, som yrkat bifall till motionen, icke gjort sig någon riktig föreställning om ifrågavarande lag. Dessa skiljemän stå verkligen icke i samma kategori som domare. När parterna öfverlemna en sak åt skiljemän, så göra de detta af fri vilja, men en person, som är stämd till domstolen, får med eller mot sin vilja underkasta sig stämningen.

Vidare ber jag att få påpeka, att om den ene af parterna utsett en person, som icke är fullt redbar, utan försöker advocera saken till sin hufvudmans fördel, så är dock detta icke af så stor betydelse. Ty

om den person, som motparten utsett, är redbar, så skola de begge an-
tingen till tredje man utse en rättskaffens person, eller också blifva de
icke eniga. I sistnämnda fall afgöres tillsättningen af domstol, och då
hoppas jag, att denna utser en hederlig karl och i sådant fall kunna
ju de, som yrkat på införandet af eden för skiljemän vara trygga, så
länge domarne få svärja.

*Om ändring i
lagen om
skiljemän.
(Forts.)*

På de skäl jag nu anfört yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr Nilsson i Skärhus.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner
gifvits i enlighet med de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets
hemställan.

§ 9.

Vid föredragning härefter af lagutskottets utlåtande, n:o 28, i an-
ledning af väckt motion om tillägg till kommunallagarne i fråga om
tiden för kommunal- och kyrkostämmors hållande, i hvilket utlåtande
utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr
C. G. Bäckgren väckta motion, n:o 22, icke måtte till någon Riks-
dagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af

Herr Bäckgren, som yttrade: Jag skulle naturligtvis helst hafva
sett, att min motion kunnat vinna Riksdagens bifall. Men då min upp-
märksamhet blifvit fäst vid att det skulle möta rätt stora svårigheter
att på ett lämpligt sätt få i kommunallagarne intagna de bestämmelser,
jag föreslagit, så vill jag icke mot lagutskottets hemställan göra något
yrkande.

Jag vill i stället lemna lagutskottet mitt erkännande, därför att ut-
skottet delat min åsigt om det förhatliga i ett sådant beteende, som det
jag påpekat i min motion. Utskottet säger i sitt betänkande: »Att så-
dana fall kunnat inträffa, som motionären anfört, är visserligen beklag-
ligt. Men då de enligt lagutskottets åsigt endast kunnat bero på en
synnerligen grof missuppfattning af kommunallagarnes anda och mening»
o. s. v. samt på ett annat ställe, att om en kommunal förtroendeman
tillåter sig sådana åtgärder, som omnämnts i motionen, så bör detta kunna
förekommast genom att, som utskottet säger, »undandraga honom kom-
munens förtroende». Jag hoppas nu, att dessa uttalanden af Riksdagens
lagutskott skola vara tillräckliga att förebygga upprepande af dylika
kommunallagarnes missbruk och misstydingar, som jag i min motion
anfört, och blir förhållandet så, då är syftet med min motion vunnet.

Jag har intet yrkande att framställa.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

I ordningen förekom dernäst lagutskottets utlåtande, n:o 29, i an-
ledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 16 i förordningen om
landsting den 21 mars 1862.

*Om ändrad
lydelse af § 16
i landstings-
förordningen.*

Om ändrad lydelse af § 16 i landstingsförordningen. Med tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammarerna af herr N. Wallmark afgifna motion, n:o 146, hemställde utskottet i föreliggande utlåtande, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

(Forts.)

Förordning

angående ändrad lydelse af § 16 samt tillägg till § 63 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas som följer:

§ 16 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Tjenstgöringstid för landstingsman och suppleant är två år, räknade från och med den 1 september det år, då valet skett.

Till § 63 i samma förordning skall fogas följande tillägg:

Ur nybildadt landsting skall efter lottning, som vid landstingens första lagtima sammanträde anställs, halfva antalet landstingsmän och suppleanter, eller, om detta är ojemt, det antal, som är närmast under hälften, utträda den 31 augusti påföljande år.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Sundberg från Haparanda by: Jag är med motionären och utskottet ense om behovet af närmare bestämmelser om från hvilken tid en landstingsman har att utöfva sitt kall, men jag anser att den tidpunkt, lagutskottet föreslagit, är för sen och därför bör tillbakaflyttas.

Nu kunna olika åsigtter finnas om hvad begreppet tjenstgöring innefattar. För min del anser jag, att derunder böra inbegripas alla de åtgärder, en landstingsman har att vidtaga, eller med andra ord landstingsmannens hela befogenhet. Bland dessa åtgärder omnämnes i 32 § landstingsförordningen väckande af motion hos landsting, men med denna rätt är det vilkor förenadt, att motionen senast 14 dagar före landstingets början skall vara till dess sekreterare öfverlemnad. Nu är händelsen den, att intet af våra landsting, så vidt jag kunnat finna, börjar sin verksamhet tidigare än den tredje måndagen i september månad, alltså allra tidigast den 15 september, hvadan en nyvald landstingsman har åtminstone en dag på sig att komma in med sin motion. Men om i framtiden genom delning af ett län i tvenne landstingsområden ett nytt landsting skulle bildas, så skulle detta genom den afutskottet föreslagna bestämmelsen utestängas från möjligheten att taga sina sammanträden tidigare än den tredje måndagen i september månad. Ty utsattes sammanträdet till den första eller andra måndagen, så skulle det fall inträffa, att den nyvalde landstingsmannen icke vore befogad att afgifva någon motion, hvaremot den afgående skulle kvarstå i den befogenheten, oaktadt naturligtvis hans motioner sedermera icke vid landstinget skulle upptagas till pröfning.

Då jag icke kan inse några vådor af att draga tillbaka tiden för landstingsmans tjenstgöring till den 15 augusti, skall jag, herr talman, yrka utlåtandets återremitterande till utskottet.

Herr Lilienberg: Man kan naturligtvis hafva olika uppfattning om hvad som bör förstås med tienstgöringstid. I landstingsförordningens 16 § heter det: »Tienstgöringstid för landstingsman och suppleant är två år.» Lagutskottet har ansett, att det icke kan räknas som en tienstgöring, när man sitter hemma och skrifver motioner och sedan skickar in dem, utan att landstingsman först då är i tienstgöring, när han är närvarande vid landstinget.

Om ändrad lydelse af § 16 i landstingsförordningen.

(Forts.)

Men äfven om man tolkar uttrycket tienstgöring på samma sätt som herr Sundberg, torde ingen ändring i utskottets hemställan erfordras. Ty det förekommer icke, att något landsting för närvarande sammanträder tidigare än den tredje måndagen i september, och då kan en landstingsman hinna skicka in en motion så, att den kommer in till landstingets sekreterare till den första september och sålunda i laga tid. Nu har herr Sundberg fäst sig vid, att ett nytt landsting kan komma att bildas derigenom, att ett län delas i tvänne landstingsområden. Detta är emellertid ett fall, som man just ej kan vänta inom mycket lång tid. Och om det inträffar, så får väl det nybildade landstinget sammanträda den tredje eller fjerde måndagen i september, eller som Blekinge läns landsting den sista måndagen i september månad.

Jag tycker att de stadganden, som lagutskottet i öfverensstämmelse med motionärens hemställan föreslagit, äro tillfredsställande, och skall därför yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Sundberg från Haparanda by: Den näst föregående ärade talaren anmärkte, att det komme att blifva sällsynt att få nya landstingsområden. Men möjligt är det dock, och man skall väl icke betaga dessa landsting rätten att bestämma sina sammanträden till hvilken måndag som helst i september månad, hvartill 17 § i landstingsförordningen gifver dem rätt. Är det för öfrigt alldeles säkert, att det icke funnits landsting, som sammanträd på första måndagen i september? Det finnes ett landsting, nemligen Kronobergs läns, hvars andra och tredje sammanträden höllos den första måndagen i september — hvad dess första sammanträde beträffar, har jag icke sett protokollen och vet därför icke, på hvilken dag det hållits. Först på det tredje beslöt landstinget att derefter framflytta tiden till den tredje måndagen i september.

Då jag icke kan se något annat sätt än det af mig föreslagna att förebygga de stridigheter, som måste uppstå, om ett landsting sammanträder tidigare än den tredje måndagen i september, i det att det kan finnas landstingsmän med den uppfattningen, att de nyvalde ej hafva rätt att väcka motioner förr än deras tienstgöringstid börjat, och då jag å andra sidan ej kan finna, att detta förslag skulle medföra några olägenheter, så vidhåller jag mitt förra yrkande.

Herr Lilienberg: Jag har begärt ordet för att nämna något, som jag glömde att påpeka förra gången jag hade ordet, nemligen det, att skälet, hvarför utskottet tillstyrkt Riksdagen att framflytta tiden så långt som till den 1 september, helt enkelt varit det, att de gamla landstings-

Om ändrad lydelse af § 16 i landstingsförordningen.
(Forts.)

männen skulle få vara med, om det blefve något urtima landsting i augusti månad. Det var detta som gjorde, att utskottet i likhet med motionären ansåg, att tiden borde framflyttas så långt som möjligt, och då bestämde man sig för den 1 september.

Talaren på norrbottensbänken har omnämnt ett egendomligt förhållande med Kronobergs landsting. Men detta landsting har nu i 20 år hållit sina sammanträden den tredje måndagen i september månad, och ingen anledning finnes att antaga, att det skulle vilja ändra tiden och sammanträda förr.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Smedberg: Jag skall be få nämna, att herr Sundbergs ändringsförslag enligt min tanke har goda skäl för sig, ty en landstingsman, som icke får inträda i landstinget förr än den 1 september, har väl icke rättighet att väcka motion före den dagen, och om landstinget börjar den första eller andra måndagen i september, så har han dermed fått sin motionsrätt afklippt.

Deremot tror jag, att kammaren ej bör återremittera frågan, utan fatta definitivt beslut, ty om Första Kammaren godkänner betänkandet, blir det icke något annat resultat af en återremiss från Andra Kammaren, än att utskottet hemställer, att äfven Andra Kammaren måtte fatta beslut i frågan. Jag tror därför, att det bästa är att bestämma landstingsmans tjänstgöringstid från och med den 1 augusti. Om då Första Kammaren godkänner utskottets förslag, hvori föreslås den 1 september, så kan det vara möjligt, att en sammanjemkning på det sättet kan ega rum, att man enar sig om den 15 augusti, hvilket är tillräckligt tidigt, för att de nyvalde landstingsmännen skulle hinna väcka motion, äfven om landstinget sammanträder förr än den tredje måndagen i september.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på förslaget att ändra tiden från den 1 september till den 1 augusti.

Herr Sven Nilsson: För min del kan jag icke finna det ringaste skäl att göra någon ändring i lagutskottets förslag. Det kan visserligen inträffa, som den förste talaren sade, att nya landstingsområden kunna bildas, men då är redan denna lagbestämmelse antagen, och jag kan ej föreställa mig annat, än att det nya landstinget då skall hafva reda på gällande lag och ställa sina årliga sammanträden derefter. Men oafsedt detta, kan ingen missuppfattning om lagförslagets rätta tolkning ega rum. Då jag sålunda icke kan finna något skäl att bestämma någon annan tid för landstingsmans tjänstgöringsskyldighet än den utskottet föreslagit, så hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Nöbbelef. Äfven jag tar mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Ett af de skäl, som gjorde att utskottet framsköt tiden, var, att det kan hända och ofta händer, att landstingsmannavalen öfverklagas. Det skulle kunna hända att, om man tillbakaflyttade tjänstgöringstiden,

åtskillige landstingsmän vid dess inträde icke vore valde. Jag tror således ej, att något skäl finnes att ändra den tid utskottet föreslagit. 17 landsting sammanträda den tredje och 8 den fjärde måndagen i september. Det är således endast om nybildade landsting skulle vilja hafva sina sammanträden förlagda till den första eller andra måndagen som utskottets förslag skulle vara olämpligt. Men med kännedom om författningen, kan jag icke föreställa mig att något nybildadt landsting skall besluta att sammanträda första eller andra måndagarne i september månad.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Herr Smedberg: Jag glömde att föreslå en förändring äfven i 63 §, för den händelse kammaren beslutar, att tjänstgöringstiden skall börja den 1 augusti. Då skulle såsom en följd af mitt förut framställda förslag den ändring i ofvannämnda § vidtagas, att den komme att få följande lydelse:

»Ur nybildadt landsting skall efter lottning, som vid landstingets första lagtima sammanträde anställas, halfva antalet landstingsmän, eller, om detta är ojemnt, det antal, som är närmast under hälften, utträda den 31 juli följande år».

Inom utskottet var det också mycket tal om, hvilken dag borde bestämmas, ty derom var man ense, att det var nödigt att fastslå en viss dag, då landstingsmans tjänstgöring skulle upphöra, enär valförrättningarna ske på så olika tider på de skilda orterna. Om man nu bestämde att tjänstgöringstiden för landstingsman och suppleant skulle räknas från och med den 1 augusti det år, då valet skett, samt att ur nybildadt landsting halfva antalet landstingsmän och suppleanter skulle utträda den 31 juli påföljande år, så skulle man vinna all den reda och ordning uti ifrågakärande hänseende, som man kunde önska.

Jag anhåller därför om bifall till mitt nämnda yrkande.

Herr Elowson: Jag tror, att den allmännaste uppfattningen om landstingsförordningens stadgande angående tjänstgöringstiden är den, att landstingsman skall tjänstgöra till början af det lagtima landsting, som närmast inträffar sedan två år förflutit, efter det han blifvit vald. Denna uppfattning synes mig också hafva ett stöd i en annan bestämmelse i landstingsförordningen, nemligen den, att ordföranden i landstinget skall fortfara med denna befattning intill nästa lagtima sammankomst. Skulle nu lagutskottets förslag vinna Riksdagens bifall, komme den oegentligheten att inträffa, att en del af landstingsmännen och suppleanterna skulle upphöra med sina befattningar den 31 augusti, hvaremot ordföranden, äfven i det fall att han varit landstingsman och upphört med denna sin befattning den 31 augusti, likväl skulle kvarstå såsom ordförande till nästa landstings början. Derfor instämmer jag med den förste talaren om återremiss.

Önskligt vore visserligen att få en bestämmelse i den riktning, som motionären här föreslagit, men jag tror icke, att den 1 september är

Om ändrad lydelse af § 16 i landstingsförordningen.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af § 16 i landstingsförordningen.
(Forts.)

en lämplig dag, utan en tidigare borde bestämmas. Frågan är ock icke af så brådskande natur, att man nu icke kan återremittera eller till och med afslå densamma och sedermera få fram ett mera tillfredsställande förslag. Jag anhåller, herr talman, om återremiss.

Herr Danielson: Jag begärde ordet med anledning af den nästföregående talares anmärkning derom, att ordförandens i landstinget tjänstgöringstid som sådan enligt nu föreliggande förslag kunde komma att räckta längre än hans tjänstetid som landstingsman. Men jag vill deremot erinra, att det i nu gällande lag icke förefinnes något hinder för Kongl. Maj:t att, såsom också ofta plägar ske, förordna annan person än medlem af landstinget till ordförande deri. Då så är förhållandet, torde denna anmärkning hafva föga att betyda. Det har äfven sagts, att med den här föreslagna tjänstgöringstiden för landstingets medlemmar, så skulle medlemmarne i tinget icke hafva tillräckligt rådrum för att vara i tillfälle att i behörig tid väcka de motioner hos landstinget, med hvilka de vilja framkomma. Men det synes mig påtagligt, att denna föreskrift, att tjänstgöringstiden tager sin början den 1 september, icke får tolkas så strängt, så att ej medlemmarne derförut kunna insända motioner att förekomma vid landstinget. Ty i sjelfva verket börjas ju *tjänstgöringen* först när landstinget sammanträder. I öfrigt så erinra vi oss väl litet hvar, att, när ett landsting en gång bestämt en viss tid för sitt sammanträdande, så gäller denna bestämmelse äfven för framtiden, och således skulle de betänkligheter, som här uttalats emot den föreslagna tiden, allenast gälla för den händelse, att ett nytt landsting skulle tillkomma, hvilket ju ganska sällan torde inträffa. Jag föreställer mig derjemte, att det skäl, som redan anförts af en af lagutskottets ledamöter till stöd för förslaget, nemligen att tiden för tjänstgöringens början bör bestämmas till så lång tid efter valen, att, derest besvär öfver valen anförts, dessa kunna vara afgjorda, äfven är en anledning att anse den 1 september såsom en lämplig tid för tjänstgöringstidens inträde.

Jag kan på dessa grunder icke finna de invändningar, som här blifvit gjorda, vara af den beskaffenhet att kunna föranleda vare sig förslagets förkastande eller bifall till herr Smedbergs förslag, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Sundberg i Haparanda by: Jag ber endast att få återfaga mitt förra yrkande om återremiss och att i stället få förena mig med herr Smedberg i hans yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad, och efter det herr talmannen till proposition upptagit hvar och ett af de yrkanden, som förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 (i samlingen n:o 17), i anledning af väckt motion om ändring i § 14 af förordningen angående eldfarliga oljor m. m. den 26 november 1875.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion (n:o 85) hade herr *Anders Olsson* i Ornakärr föreslagit, att 14 § i nu gällande kongl. förordning angående handel med eldfarliga oljor (af den 26 november 1875), i hvad den afsåge anmälan om minuthandel å landet eller i köping, som af viss stad icke är beroende, måtte erhålla följande ändrade lydelse:

— — — »Vill någon å landet eller i köping, som af viss stad icke är beroende, idka sådan handel, göre anmälan hos Vår befallningshafvande i länet. Vid anmälan, hvarom fråga nu är, skall fogas uppgift om stället, hvarest handeln är afsedd att drifvas, samt i öfrigt iakttagas hvad för rättigheten att utöfva bodhandel är i allmänhet stadgadt. Förflyttas handeln från uppgifvet ställe till annat, skall anmälan derom på enahanda sätt ega rum.»

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde nu :

Herr A. Olsson i Ornakärr: Mine herrar! Kongl. förordningen af den 18 juni 1864, § 9 mom. 2, innehöll, att den, som å landet ville utöfva näringsyrke i det omfång föregående moment afser, kunde dertill anmäla sig hos kronofogden i orten. Detta ändrades i kongl. förordningen af den 23 september 1877 dertill, att sådan anmälan endast kan ske hos Konungens befallningshafvande, och lagen af den 13 juli 1887 om handelsregister, firma och prokura, § 16, innehåller samma stadgande.

På grund af sistnämnda förordningar har det synts vara följdriktigt, att den, som vill idka handel med eldfarlig olja, bör dertill anmäla sig hos sistnämnda myndighet. Åtskilliga hafva äfven fattat saken så, som om dessa förordningar faktiskt upphäft hvad kongl. förordningen den 26 november 1885 angående anmälan om handel med eldfarliga oljor föreskrifver. Flera exempel om detta kunde anföras. Jag vill blott nämna, att kronofogde nekat person, som anmält sig till sådan handels idkande, tillstånd dertill, emedan han ansett sig icke ega befogenhet att tillstånd lemna.

Jag har afgifvit min motion i syfte att en utredning skulle blifva till gagn för en rätt uppfattning af denna, från en synpunkt sedt ringa men dock omtvistade fråga. Som jag tror att detta ändamål blifvit i någon mån genom utskottets utlåtande uppnådt, fastän icke på det sätt, som jag föreslagit, vill jag, herr talman, icke göra något yrkande om bifall till det förslag jag i motionen framställt.

*Ang. ändring
i 14 § af gäl-
lande förord-
ning ang.
handel med
eldfarliga ol-
jor m. m.*

(Forts.)

Herr Lundberg: Då genom kongl. förordningen den 23 september 1887, icke såsom i utskottets utlåtande uppgifvits den 23 september 1877, kongl. förordningen den 18 juni 1864 ändrats på det sätt, att anmälan om idkande af handel å landet skall göras hos Konungens befallningshafvande och icke får ske hos kronofogden i orten, borde väl äfven verkstälts en sådan förändring af kongl. förordningen den 26 november 1875, hvilken föreskrifver, att vid anmälan om idkande af minuthandel med eldfarliga oljor skall jemte uppgift om stället, hvarest handeln är afsedd att drifvas, i öfrigt iakttagas hvad för rättighet att utöfva bodhandel är i allmänhet stadgadt; och ehuru en dylik förändring af sistnämnda förordning icke skett, torde dock kunna anses, att hvad densamma innehåller rörande handelsanmälan hos kronofogde ej vidare borde tillämpas. Förklarande härom kunde möjligen ock, sedan höga vederbörandes uppmärksamhet härå fästs, vara att förvänta, utan att härutinnan någon framställning från Riksdagen gjordes; men när motion i frågan blifvit väckt, anser jag icke vara riktigt, att den bemötes på sätt, som genom utskottets utlåtande skett; och om, såsom jag antog, churu jag icke, på det afstånd jag befann mig, kunde närmare uppfatta motionärens anförande, han yrkat frågans återförvisande till utskottet, instämmer jag deri.

Herr Elis Nilson: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande, att motionären yrkade återremiss, vill jag upplysa honom om att så icke var fallet, utan motionären förklarade sig tvärt om nöjd med utskottets utlåtande.

Samme talare tycktes äfven anse, att förordningen af den 26 november 1875, angående handel med eldfarliga oljor, vore upphäfd genom lagen af den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura. Detta är dock ett fullkomligt misstag, ty det tillåtes den sökande att välja hvilken af de två nu befintliga utvägarne, som han önskar. Han kan nemligen anmäla sig till utöfvande af ifrågavarande slags handel antingen hos Konungens befallningshafvande eller kronofogden i den ort, der han ämnar drifva handeln. Då det sålunda finnes två stadganden angående anmälningsskyldigheten, i följd hvaraf man, såsom nämndt, kan välja två olika myndigheter att göra anmälan hos, kan det ju icke vara skäl i att afsäga sig en sådan beqvämighet. Det är ur denna synpunkt, som utskottet behandlat motionen, och på grund häraf yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Lundberg: Af mig har visst icke, såsom ordföranden i utskottet, herr Nilson, förmenade, yttrats eller kunnat yttras, att genom lagen angående handelsregister och firma den 13 juli 1887 »upphäfts» kongl. förordningen den 26 november 1875 rörande minuthandel med eldfarliga oljor, ehuru jag förklarar mig anse, att densamma borde ändras eller tillämpas i enlighet med kongl. förordningen den 23 september 1887, hvarigenom, med borttagande af bestämmelsen att anmälan om handels idkande å landet kunde ske hos kronofogden i orten, före-

skrifvits, att den må göras hos endast Konungens befallningshafvande och tillika uti 9 § 3 mom. af kongl. förordningen den 18 juni 1864 stadgats, att »derest den anmälan om firma, som enligt lag åligger den, hvilken vill idka handel eller annan näring, med hvars utöfvande följer skyldighet att föra handelsböcker, är åtföljd af de i mom. 1 omförmälda be-^{Ang. ändring i 14 § af gäl- lande förord- ning ang. handel med eldfarliga ol- jor m. m.}tyg, vare det i fråga om näring, som i mom. 1 och 2 afses, så an- sedt, som om anmälan enligt denna förordning jemväl skett», och skola hos Konungens befallningshafvande sådana be-^(Forts.)tyg förvaras, jemte det, der de, som anmält sig till handels idkande, upptagas uti handelsregister eller särskild förteckning. Fastän jag, i enlighet med hvad jag anfört, tror utskottets utlåtande vara origtigt, vill jag likväl, när efter med- delande af herr Nilson, som har sin plats närmare motionären, denne icke i afseende å utlåtandet gjort något yrkande, ej heller framställa något sådant.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslaget till landförsvaret;

n:o 37, i anledning af Riksdagens år 1889 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1888;

n:o 38, i anledning af väckt motion i fråga om befrielse för rust- och rotehållare att bekosta vissa soldaters sjukvård; och

n:o 39, i anledning af väckta förslag om jernvägsbyggnader för statens räkning;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af väckt motion om inrättande af häradsstyrelser och antagande af stadgar för dessa styrelser; och

n:o 32, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående lotsverket den 15 februari 1881; och

n:o 19, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t, angående utredning om och framläggande af förslag till en allmän obligatorisk lifränteanstalt.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvénne gånger bordlagda.

§ 13.

Godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 16, till Konungen, med förslag till förordning angående tillägg till § 23 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>B. Bengtsson</i> i Boberg	under 14 dagar fr. o. m. den 24 dennes,
» <i>A. G. Gyllensvärd</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>S. F. Norén</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>C. F. Winkrans</i>	» 6 » » » 26 »
» <i>G. Ryding</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>J. P. Nilsson</i> i Käggla	» 14 » » » 24 »
» <i>A. G. Björkman</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>J. A. Johansson</i> i Strömsberg	» 14 » » » 24 »
» <i>J. Sjöberg</i>	» 14 » » » 28 »
» <i>G. W. Svensson</i> i Rydaholm	» 14 » » » 27 »
» <i>A. Andersson</i> i Hakarp	» 14 » » » 29 »
» <i>H. Andersson</i> i Nöbbelöf	» 14 » » » 26 »
» <i>P. Lundén</i>	» 14 » » » 26 »
» <i>C. Persson</i> i Stallerhult	» 14 » » » 26 »
» <i>N. Åkesson</i>	» 14 » » » 26 »
» <i>A. Johansson</i> i Löfåsen	» 14 » » » 26 »

Herr *A. Hansson* i Solberga under 14 dagar fr. o. m. den 27 dennes,
» *Ollas A. Ericsson* » 14 » » » 28 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,52 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Rättelser

i Andra Kammarens protokoll 1890 n:o 12:

sid. 4 rad 4 nedifrån står: F. G. Jonson i Carlshed läs: F. G. Janson i Carlshod;

sid. 8 rad 3 nedifrån står: Momentet bifölls icke läs: Momentet bifölls.
